

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNI DARSLARDA KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH METODLARI

Satbayeva Marxamat Tashkentbayevna

Toshkent viloyati Yangiyo'l shahar

4-umumta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Kreativ fikrlash, zamonaviy ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu qobiliyatni rivojlantirish, ularning umumiy rivojlanishiga, muammolarni hal qilishga va yangi g'oyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. O'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun turli metodlar va usullar mavjud. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini darslarda kreativ fikrlashga o'rgatish metodlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, kreativ yondashuv, ijodiy fikrlash, guruhda ishlash, muloqot, qobiliyat.

Abstract: Creative thinking is important in modern education process. Especially for elementary school students, the development of this ability helps their overall development, problem solving, and the development of new ideas. There are various methods and techniques for developing students' creative thinking skills. This article provides detailed information on methods of teaching primary school students to think creatively in lessons.

Key words: elementary school, creative approach, creative thinking, teamwork, communication, ability.

Аннотация: креативное мышление важно в современном образовательном процессе. Особенно для младших школьников развитие этой способности способствует их общему развитию, решению проблем и выработке новых идей. Существуют различные методы и приемы развития у учащихся способности к творческому мышлению. В этой статье будет подробно рассказано о методах обучения учащихся начальных классов творческому мышлению на уроках.

Ключевые слова: начальный класс, творческий подход, творческое мышление, групповая работа, общение, способности.

KIRISH

O'quvchilarga kreativ fikrlashni o'rgatish jarayonida birinchi navbatda ochiq savollar berish muhimdir. Ochiq savollar o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtiradi va ularni o'z fikrlarini ifoda etishga undaydi. Dars davomida o'qituvchi "Nima uchun bu muammo yuzaga keldi?" yoki "Bu masalani qanday hal qilish

mumkin?” kabi savollar berishi mumkin. Ushbu savollar o‘quvchilarning o‘z fikrlarini, g‘oyalarini va yechimlarini ishlab chiqishga yordam beradi. Ochiq savollar bilan bir qatorda, o‘qituvchi o‘quvchilarga muayyan vazifalarni berishi va ulardan o‘z g‘oyalarini ifoda etishni talab qilishi kerak. Bu jarayon o‘quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Guruhda ishlash imkoniyatini berish ham kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Guruhda ishlash o‘quvchilarga bir-birlaridan o‘rganish, fikr almashish va yangi g‘oyalar ishlab chiqish imkoniyatini beradi. O‘qituvchi o‘quvchilarni kichik guruhlarga bo‘lib, ularga muayyan bir vazifani bajarishni topshirishi mumkin. Guruhlar o‘zaro fikr almashib, muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvlar ishlab chiqadilar. Bu jarayonda o‘quvchilar bir-birlarining fikrlarini tinglashni va baholashni o‘rganadilar, bu esa ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini yanada rivojlantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Darslarda ijodiy faoliyatlarni tashkil etish ham kreativ fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. O‘quvchilarni turli ijodiy faoliyatlarga jalb qilish, masalan, rasm chizish, hikoya yozish, rol o‘ynash yoki qo‘shiq aytish kabi faoliyatlar, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshiradi. Bu faoliyatlar o‘quvchilarga o‘z fikrlarini ifoda etish, yangi g‘oyalarni yaratish va ijodiy jarayonni boshqarish imkonini beradi. O‘qituvchi bunday faoliyatlarni dars jarayoniga kiritib, o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ko‘maklashishi mumkin. O‘quvchilarga o‘rganilgan mavzularni real hayot bilan bog‘lash ham muhimdir. O‘qituvchi o‘quvchilarga o‘rganilgan bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkoniyatini berishi kerak. Masalan, darsda o‘rganilgan matematik formulalarni kundalik hayotdagi muammolarni hal qilishda qo‘llashni taklif qilish mumkin. Bu o‘quvchilarning o‘rganilgan bilimlarni yanada chuqurroq tushunishiga va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. O‘quvchilar o‘zlari uchun qiziqarli bo‘lgan mavzularni tanlab, ularga ijodiy yondashuvlar ishlab chiqishlari mumkin. Xatolarni qabul qilish va ulardan o‘rganish imkoniyatini berish ham kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhimdir. O‘qituvchi o‘quvchilarga xatolarni tahlil qilish va ulardan qanday saboq olish mumkinligini tushuntirishi kerak. Bu o‘quvchilarning o‘z fikrlarini erkin ifoda etishlariga va yangi g‘oyalarni sinab ko‘rishga yordam beradi. O‘quvchilar xatolarni muammolar sifatida ko‘rmasliklari, balki ulardan o‘rganish va o‘zlarini rivojlantirish imkoniyati sifatida qabul qilishlari kerak. O‘qituvchi bunday muhitni yaratishi, o‘quvchilarning o‘zaro yordam berishlarini rag‘batlantirishi lozim.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Darslarda o‘quvchilarga o‘z fikrlarini ifoda etish uchun turli vositalarni taqdim etish ham muhimdir. O‘qituvchi o‘quvchilarga diagrammalar, grafiklar, rasm chizish yoki boshqa vizual vositalardan foydalanishni taklif qilishi mumkin. Bu vositalar o‘quvchilarning fikrlarini yanada aniqroq ifoda etishlariga yordam beradi va ijodiy

jarayonni yanada qiziqarli qiladi. O'quvchilar o'z g'oyalarini vizual ravishda ifoda etish orqali ijodiy fikrlashni yanada rivojlantiradilar. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarga turli xil materiallar va vositalardan foydalanish imkoniyatini berishi, ularning ijodiy jarayonlarini qo'llab-quvvatlashi kerak. O'quvchilarga motivatsiya berish, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarning muvaffaqiyatlarini e'tirof etishi, ularga rag'batlantiruvchi so'zlar aytishi va ijodiy yondashuvlarini qo'llab-quvvatlashi kerak. Bu o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni yangi g'oyalarni ishlab chiqishga undaydi. O'qituvchi o'quvchilarning ijodiy ishlarini ko'rsatib, ularni rag'batlantirishi va yangi g'oyalarni sinab ko'rishga undashi lozim. O'quvchilarga turli xil fikrlarni qabul qilish va baholash imkoniyatini berish ham kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhimdir.[2] O'qituvchi o'quvchilarga bir-birlarining fikrlarini tinglash va baholashni o'rgatishi kerak. Bu o'quvchilarning fikrlarini kengaytiradi va yangi g'oyalarni qabul qilishga yordam beradi. O'quvchilar o'z fikrlarini boshqalar bilan taqqoslab, ularni baholash orqali ijodiy fikrlash jarayonini rivojlantiradilar. O'qituvchi bu jarayonda o'quvchilarning fikrlarini hurmat qilishni va ularni qo'llab-quvvatlashni ta'minlashi lozim. O'quvchilarga kreativ fikrlash jarayonini boshqarishga yordam berish ham muhimdir. O'qituvchi o'quvchilarga o'z fikrlarini tizimli ravishda ifoda etishni o'rgatishi kerak. Masalan, o'quvchilar o'z g'oyalarini yozma ravishda yoki vizual shaklda ifoda etishlari mumkin. Bu o'quvchilarning fikrlash jarayonini yanada samarali qiladi. O'qituvchi o'quvchilarga o'z g'oyalarini tartibga solish va ularni aniq ifoda etish uchun turli usullarni taklif qilishi zarur.[3]

O'quvchilarga kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun doimiy ravishda yangi g'oyalarni taklif etish ham muhimdir. O'qituvchi dars davomida yangi va qiziqarli mavzularni kiritishi, o'quvchilarning qiziqishini oshirishi va ularni ijodiy fikrlashga undashi kerak. Bu o'quvchilarni yangi g'oyalarni ishlab chiqishga va ijodiy jarayonda faol ishtirok etishga rag'batlantiradi. O'quvchilar yangi mavzularni o'rganib, o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.[4]

Boshlang'ich sinf o'quvchilarni darslarda kreativ fikrlashga o'rgatish uchun "Ijodiy hikoya yozish" metodini qo'llash juda samarali usuldir. Ushbu metod o'quvchilarga o'z tasavvurlarini ishlatishga, yangi g'oyalarni yaratishga va ularni ifoda etishga imkon beradi. Ijodiy hikoya yozish jarayonida o'quvchilar o'zlari tanlagan mavzu yoki voqea asosida hikoya yozadilar. O'qituvchi avval o'quvchilarga hikoya yozish uchun bir nechta asosiy savollar berishi mumkin. Masalan, "Sizning hikoyangizda qahramon kim bo'ladi?", "Qahramoningiz qanday muammoga duch keladi?" yoki "Hikoyaning oxiri qanday bo'ladi?" kabi savollar o'quvchilarning ijodiy fikrlashlarini rag'batlantiradi. O'quvchilar hikoyalarini yozish jarayonida o'z tasavvurlarini ishlatadilar, qahramonlar yaratadilar, voqealar ketma-ketligini belgilaydilar va o'z hikoyalarini o'z uslubida ifoda etadilar. Bu jarayon davomida

o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari, yangi g'oyalarni sinab ko'rishlari va o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishlari mumkin. Hikoya yozish jarayonida o'qituvchi o'quvchilarga yordam berishi, ularning g'oyalarini qo'llab-quvvatlashi va yangi fikrlarni rivojlantirishga yordam berishi muhimdir. O'qituvchi o'quvchilarning yozgan hikoyalarini baholashda ularning ijodiy yondashuvlarini, yangi g'oyalarini va hikoyaning tuzilishini inobatga olishi kerak. Bundan tashqari, o'quvchilar o'z hikoyalarini sinfdoshlariga taqdim etishlari mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning o'zaro muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi va ularni bir-birlarining fikrlarini hurmat qilishga o'rgatadi. O'quvchilar hikoyalarini o'qish jarayonida bir-birlaridan ilhom olishlari, yangi g'oyalar va yondashuvlarni o'rganishlari mumkin. Ijodiy hikoya yozish metodi o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini oshirishda juda foydali bo'ladi. Bu metod orqali o'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etishni, yangi g'oyalarni yaratishni va o'zaro muloqot qilishni o'rganadilar. Natijada, o'quvchilar ijodiy fikrlashga, muammolarni hal qilishga va o'z tasavvurlarini amalga oshirishga tayyor bo'ladilar. Bu jarayon ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va kelajakda kreativ fikrlashga tayyorlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarini darslarda kreativ fikrlashga o'rgatish uchun turli metodlar va usullar mavjud. Ochiq savollar berish, guruhda ishlash, ijodiy faoliyatlarni tashkil etish, real hayot bilan bog'lash, xatolarni qabul qilish, vizual vositalardan foydalanish, motivatsiya berish, fikrlarni qabul qilish va baholash, fikrlash jarayonini boshqarish va yangi g'oyalarni taklif etish orqali o'quvchilarni kreativ fikrlashga o'rgatish mumkin. Ushbu metodlar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi va ularni kelajakda muvaffaqiyatli insonlar bo'lib yetishishlariga ko'maklashadi. Ta'lim jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirish, o'quvchilarning umumiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularni kelajakda muvaffaqiyatli va ijodiy fikrlovchi shaxslar bo'lishlariga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, M. (2020). "Ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Karimova, N. (2021). "Boshlang'ich ta'limda ijodiy yondashuvlar." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Murodov, A. (2019). "O'qituvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish metodlari." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Tursunova, D. (2022). "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni shakllantirish." Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.

5. Rasulova, S. (2020). "O'qitishda kreativ fikrlash strategiyalari." Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
6. Qodirov, E. (2021). "Ijodiy fikrlash va ta'lim: nazariya va amaliyot." Andijon: Andijon Davlat Universiteti.
7. Xolmatova, R. (2022). "Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish usullari." Namangan: Namangan Davlat Universiteti.